

Για να περιγράψουμε τους όρους της συζήτησης που διεξάγεται στην Ιταλία μεταξύ των πρωταγωνιστών της κοινωνικής , πολιτικής και πολιτιστικής ζωής θα πρέπει να σταθούμε στις ιδιαιτερότητες της Ιταλικής πραγματικότητας.

A)

Πρώτο στοιχείο αυτής της ιδιαιτερότητας είναι ότι στην Ιταλία σε αντίθεση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες το Κομμουνιστικό Κόμμα παραμένει ισχυρό.

Το γεγονός αυτό δεν είναι καθόλου τυχαίο , οφείλεται στο ότι το Κόμμα αυτό είχε δεσμούς πολύ ισχυρούς με την ιταλική ιστορία και παράδοση αλλά και στο ότι έγκαιρα αντιλήφθηκε ότι έπρεπε να αλλάξει προσανατολισμό τόσο στο εσωτερικό μέτωπο όσο και στις διεθνείς του σχέσεις.

Θεωρώ σημαντικό τον ορισμό που δίνει το ίδιο το ΙΚΚ για τον εαυτό του υπογραμμίζοντας στην απόφαση του τελευταίου του συνεδρίου ότι " αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της Ευρωπαϊκής Αριστεράς ".

Δεύτερο στοιχείο της Ιταλικής ιδιαιτερότητας είναι το σχετικά ασθενές Σοσιαλιστικό Κόμμα.

Βέβαια, τα τελευταία χρόνια η κατάσταση τείνει να αλλάξει.

Το σοσιαλιστικό κόμμα αφού επι μία σχεδόν 20ετία συμμετέχει σε κυβερνήσεις συνασπισμού πρόσφατα άρχισε να ανακτά έδαφος και στο εκλογικό επίπεδο.

Η εξέλιξη αυτή διαμορφώνει ανάλογα και το πλαίσιο συζήτησης στην Αριστερά αφού για το μέλλον και τις προοπτικές του Σοσιαλισμού θέλουν να έχουν λόγο δύο πολιτικοί σχηματισμοί με διαφορετικές αφετηρίες: ο ένας από την κυβέρνηση , ο άλλος από την αντιπολίτευση.

Η ύπαρξη δύο κομμάτων με πλησίστιους εκλογικούς στόχους δεν διευκολύνει πάντα τον διάλογο στους κόλπους της αριστεράς αφού δημιουργεί αντιπαλότητες σε ζητήματα καθημερινής πολιτικής πρακτικής πράγμα που εμποδίζει την προσέγγιση σε περισσότερους μακροπρόθεσμους στόχους.

Αυτός είναι και ο κύριος λόγος για τον οποίο δεν έχει σχηματιστεί ποτέ μία κυβέρνηση Συνασπισμού μεταξύ των δυο αυτών κομμάτων.

Πέρα όμως απο τα δύο μεγάλα αυτά κόμματα τον χάρτη της Αριστεράς στην Ιταλία συμπληρώνουν και άλλα μικρότερα, όπως η Προλεταριακή Αριστερά, το Ριζοσπαστικό Κόμμα και οι Πράσινοι.

Το ζήτημα της ταυτότητας της Αριστεράς αφορά λοιπόν περισσότερες ομάδες που δεν αναγνωρίζουν αναγκαστικά συγγένεια με το Σοσιαλιστικό ή το Κομμουνιστικό Κόμμα.

Επιπλέον, πέρα απο τα κόμματα υπάρχουν και τα συνδικάτα που αποτέλεσαν πάντοτε κομβικό παράγοντα της συζήτησης στην Αριστερά.

β)

Η συζήτηση αυτή αναζωπυρώθηκε τα τελευταία χρόνια εξαιτίας της αντιπαράθεσης με την νεοσυντηρητική ιδεολογία και επικεντρώθηκε κυρίως στο θέμα του ρόλου της αγοράς στην οικονομία.

Διευρύνθηκε επίσης ο προβληματισμός μας σχετικά με την ανάγκη αντικατάστασης των κλασικών όρων του αριστερού λεξιλογίου όπως "αριστερά" ή "σοσιαλισμός" από όρους και κατηγορίες ευρύτερες όπως ο "εκσυγχρονισμός".

Ο διαχωρισμός, λέγαμε, δεν έπρεπε να γίνεται μεταξύ σοσιαλιστικών και άλλων κομμάτων αλλά μεταξύ προοδευτικών και συντηρητικών δυνάμεων.

Η συζήτηση αυτή υπήρξε ιδιαίτερα έντονη στο σοσιαλιστικό κόμμα και κεντρικό σημείο της αντιπαράθεσης ήταν κατά πόσο ο εκσυγχρονισμός της οικονομίας συνοδεύεται ή όχι από συνολικότερη ανάπτυξη.

Ενα δεύτερο σημείο ανάλυσης αφορούσε την κρίση της αριστεράς.

Από πολλούς υποστηρίχθηκε η άποψη ότι η αριστερά δεν είναι θύμα μιας κρίσης αλλά θύμα της επιτυχίας της αφού πολλές απο τις ιδέες της υλοποιήθηκαν απο άλλες πολιτικές δυνάμεις.

Παράδειγμα το κοινωνικό κράτος.

Κατά την γνώμη μου το πρόβλημα της αριστεράς σήμερα είναι να προσδιορίσει νέους στόχους και να αποσαφηνίσει σε ποιά κοινωνική βάση απευθύνεται.

Το βασικό δίλλημα για ένα κόμμα είναι νομίζω το εξής:

θα στοχεύει στην κυβέρνηση ή την αντιπολίτευση;

Για παράδειγμα το σοσιαλιστικό κόμμα έκανε μία πολύ καθαρή επιλογή τα τελευταία χρόνια αλλάζοντας τόσο την οργάνωση του όσο και τις κοινωνικές του αναφορές και προσπάθησε να απευθυνθεί στις ανερχόμενες κοινωνικές ομάδες , στις ζωντανές παραγωγικές δυνάμεις (νέοι δυναμικοί επιχειρηματίες κλπ).

Για το ΚΚ το πρόβλημα τίθεται βέβαια διαφορετικά.

Ενώ τη δεκαετία του '70 έκανε εντυπωσιακά κοινωνικά και πολιτικά ανοίγματα (βλέπε ιστορικό συμβιβασμό) και καταφερε να πλησιάσει πρωτοποριακές κοινωνικές ομάδες , την δεκαετία του '80 δεν μπορεί να κάνει το ίδιο.

Το ΙΚΚ καλείται σήμερα να απαντήσει στο ερώτημα:

Κάνω αντιπολίτευση αλλά για ποιόν;

Μπορεί ένα κόμμα με φιλοδοξίες ανόδου στην εξουσία να απευθύνεται μόνο σε όσους βρίσκονται στο περιθώριο της παραγωγικής διαδικασίας, στους "χαμένους" , να είναι το κόμμα των "νέων φτωχών";

Η απάντηση είναι όχι.

Πρέπει το ΙΚΚ να απευθυνθεί σε ένα πολύ μεγαλύτερο κομμάτι της Ιταλικής κοινωνίας αφού γύρω από πολλά θέματα υπάρχει πλέον συναίνεση του πληθυσμού.

Ενα απο αυτά τα θέματα είναι αυτό της διαχείρισης της οικονομίας, αφού έχουν απορριφθεί πλέον τόσο ο παραδοσιακός κρατισμός όσο και το δόγμα των εθνικοποιήσεων.

θα αναφέρω μερικά παραδείγματα για να δώσω το στίγμα της συζήτησης που διεξάγεται σήμερα γύρω από αυτό το θέμα.

Στην Ιταλία είχε μεγάλη απήχηση το φιλελεύθερο σλόγκαν " λιγότερο κράτος , περισσότερη αγορά".

Η απάντηση της Αριστεράς δόθηκε με τρία άλλα συνθήματα:

"Περισσότερη αγορά και περισσότερος κράτος"

"Περισσότερο κράτος στην αγορά"

"Περισσότερη αγορά στο κράτος"

Ας ξεκινήσω από το τελευταίο:

Το σύνθημα " περισσότερη αγορά στο κράτος " αναφέρεται βέβαια στον ευρύτερο δημόσιο τομέα στην Ιταλία που πλησίασε κάποτε το 40% της βιομηχανικής της δύναμης εμφανίζοντας φαινόμενα φοβερής αναποτελεσματικότητας και γραφειοκρατίας.

Το σύνθημα λοιπόν αυτό σημαίνει ότι ακόμη και εκεί όπου κρίνουμε πως ο δημόσιος τομέας είναι απαραίτητος πρέπει να τον εμβολιάσουμε με στοιχεία αγοράς.

Το σύνθημα " Περισσότερο κράτος στην αγορά " είναι πιο κατανοητό. Είναι απαραίτητο ορισμένοι κανόνες να διέπουν την παραγωγική διαδικασία. Το σύνθημα " Περισσότερο κράτος-περισσότερη αγορά" βασίζεται στην εμπειρία των τελευταίων ετών που απέδειξε τις αδυναμίες του δημόσιου τομέα αλλά και τα αρνητικά στοιχεία της παντοδυναμίας της αγοράς. Αυτό που πρέπει να αλλάξει στην αντίληψη της Ιταλικής αριστεράς είναι ότι η παρέμβαση του δημόσιου τομέα δεν αφορά τόσο την διαχείριση όσο τον έλεγχο της παραγωγικής διαδικασίας.

Το ζήτημα που προκύπτει, βέβαια, είναι ποιος ασκεί αυτό τον έλεγχο.

Και εδώ η κρίση των συνδικάτων που αποτελούσαν εξισορροπητικό παράγοντα της οικονομικής διαδικασίας, έχει αρνητικές συνέπειες.

Με την κρίση αυτή η ^{διαπραγματευτική} ισχύς της επιχείρησης αυξάνει μονόπλευρα χωρίς να υπάρχει από την άλλη πλευρά κάποιο ικανοποιητικό αντίβαρο.

Η κρίση των συνδικάτων όξυνε επίσης τις συντεχνιακές διεκδικήσεις ειδικά στον τομέα των υπηρεσιών.

Μπορώ να διακρίνω δύο επίπεδα συζήτησης στην Ιταλική Αριστερά.

Το πρώτο αφορά τον τρόπο ανακατανομής της εξουσίας και επίσης τους τρόπους ελέγχου της προς το γενικό συμφέρον.

Το δεύτερο αφορά τον τρόπο αντίδρασης στο φαινόμενο αποδόμησης της κοινωνίας που επέρχεται από τις εξελίξεις εκείνες που δρομολογούν μία κοινωνία δύο ταχυτήτων (πρόβλημα πολύ οξύ στην Ιταλία με τις διαφορές μεταξύ Βορρά - Νότου).

Το ερώτημα που τίθεται δεν είναι με πιο τμήμα (ή πιο τρίτο) της κοινωνίας θα συνταχθεί ένας πολιτικός οργανισμός αλλά πως θα συμβάλλει στη ανασύνθεση του θρυματισμένου κοινωνικού ιστού.

Εμφανίζεται έτσι πάλι δυναμικά η προβληματική της έννοιας της ισότητας που για μεγάλο διάστημα είχε εξαφανιστεί από τον λόγο της αριστεράς. Τέσσερεις είναι κατά την γνώμη μου οι κατευθύνσεις προς τις οποίες πρέπει να κινηθεί ο προβληματισμός της Αριστεράς.

Πρώτη κατεύθυνση, η οικονομική δημοκρατία καθώς και η οικολογική αναδόμηση της οικονομίας.

Αυτό προϋποθέτει συμμετοχή των εργαζομένων στην διοίκηση των επιχειρήσεων, δυνατότητα ελέγχου και γνώση των πληροφοριών εκείνων που καθιστούν τον έλεγχο ουσιαστικό.

Ως προς την οικολογική ανάδομηση της οικονομίας που νομιμοποιεί επεμβάσεις κοινωνικών ομάδων στην δραστηριότητα μιας επιχείρησης υπέρ του περιβάλλοντος, αυτή είναι μία έννοια εντελώς καινούργια που έρχεται σε αντίθεση με το κλασικό δόγμα της αριστεράς περί βιομηχανικής ανάπτυξης.

Δεύτερη κατεύθυνση, η στρατηγική διεύρυνσης των δικαιωμάτων του πολίτη της επανεργοποίησης της κοινωνίας των πολιτών , της ανάδειξης του "κοινωνικού ιδιώτη".

Και αυτή η κατεύθυνση έρχεται σε αντίθεση με την κλασική αριστερή αντίληψη που έβλεπε το άτομο μόνο ως μέλος ενός κοινωνικού συνόλου.

Τρίτη κατεύθυνση, είναι η Ευρωπαϊκή ενοποίηση.

Η αριστερά δεν πρέπει να εμπιστευθεί την οικοδόμηση της Ευρώπης μόνο στις πολυεθνικές αλλά πρέπει να εντίνει τις προσπάθειες της για την Ευρώπη των πολιτών ενισχύοντας και τις εξουσίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Τέταρτη κατεύθυνση, η πληροφόρηση και η επικοινωνία.

Οποιος είναι σήμερα αποκλεισμένος από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης είναι αποκλεισμένος από ευρύτατες κοινωνικές κατηγορίες.

Υπάρχει άμεσος κίνδυνος να χάσει η δημοκρατία το βασικό συστατικό της στοιχείο, την γνώση και συμμετοχή στην λήψη των αποφάσεων.

Ο έλεγχος στα μέσα μαζικής ενημέρωσης είναι απαραίτητος προς αποφυγή μονοπωλιακών καταστάσεων.

Είναι επίσης απαραίτητος ο έλεγχος στο κύμα πληροφοριών που διοχετεύεται από συστήματα υψηλής τεχνολογίας.

Καταλήγοντας θελω να τονίσω ότι στόχος μας πρέπει να είναι η αποκομματικοποίηση της κοινωνίας και στόχος των κομμάτων ο αυτοπεριορισμός τους και η ανάπτυξη της κοινωνίας των πολιτών.